

DES DE LA SOCIOLINGÜÍSTICA

La llengua culta, la normativa i l'ensenyament (I)

Jordi Solé i Camardons

Richard Baum, director de l'Institut de Filologia Romànica a l'Escola Superior Tècnica d'Aquisgrà, va publicar un exhaustiu estudi sobre la llengua culta com a fenomen característic i pressupòsit bàsic de l'existència de les comunitats civilitzades. Tanmateix al nostre país, algun professor de periodisme s'entesta a no voler passar el llindar de la civilització, si més no pel que respecta al català, i gosa publicar «llibres» que porten per títol preteses antinòmies tan curioses com «*Paraula viva contra llengua normativa*» (1990), amb la pretensió d'enfrontar el català oral amb la normativa catalana, que és com intentar enfrontar el dofins amb les cabres.

Però sembla que, quan l'objectiu consisteix a minimitzar, ridiculitzar i qüestionar qualsevol senyal d'identitat catalana, qualsevol maniobra és bona. Els intents de liquidar el català com a llengua culta són immemorials, però van tenir un ressò especial durant la darrera dictadura espanyola. En aquells moments la consigna era «El Catalán es un dialecto del castellano». Delfí Dalmau, ja ho denunciava l'any 1948 en un article que no gosà signar si no amb pseudònim.

La segona ofensiva va consistir a llançar la idea que els catalans erem intrínsecament i proverbialment bilingües. Lluís V. Aracil ho va haver de desmentir ja el 1966.

La tercera ofensiva fou un producte local («*Verinosa Llengua*», 1986) i va consistir a qüestionar el model català de llengua normativa i a imposar un model lingüístic progressivament acostat a l'espanyol; també fou contestat immediatament, per franciradors. Atès l'èxit obtingut per aquesta darrera maniobra, alguns professionals de l'autoodi s'hi continuen arrossegant.

LA LLENGUA CULTA

Nosaltres partim de la constatació que feia Steger (1982), segons el qual aconseguir la unitat nacional, la identitat i la modernitat depèn en gran mesura d'una solució satisfactòria de la qüestió de la norma lingüística comuna. I si volem defensar la «paraula viva» serà oportú considerar allò que escrivia J.G. Fichte (1761)

«Una llengua viva es transforma... sempre en relació a la seva cultivació: com més formació cultural ha rebut, menys es transformarà, com menys cultivada estigui, més es modificarà (...) una llengua es transforma amb més força quan els seus sons no estan fixats encara mitjançant els signes d'escriptura.»

Aquest fet ja era evident fa 230 anys, però en la situació sociolingüística catalana actual se'ns fa dramàticament evident: si no es considera una qüestió absolutament prioritària la cultivació de la llengua culta i del seu corresponent estàndard la «llengua viva» es transformarà en l'única direcció possible en l'actualitat: perdent tots aquells trets que la diferencien de la llengua social dominant, esdevenint un dialecte i desintegrant-se. Tubau i els propagandistes «light» perpetuen els prejudicis més tronats de la tradició romàntica, que considerava que la vida autèntica i veritable de la llengua es trobava en el si dels estrats més baixos del poble. La diferència és que mentre que els romàntics ho feien per un utòpic interès pels vençuts, per un amor al poble inculte com a portador de les velles tradicions incorruptes, en canvi, els verinosos locals s'interessen o es deixen encegar per les interferències lingüístiques i les corrupcions en l'ús oral de qualsevol persona que passi pels mitjans audio-visuals

CONFUSIÓ EN EL MÓN DE L'ENSENYAMENT

Per si algú pensava que el nostre és un problema únic, paga la pena comentar que Heinz Kloss (1978) ja va detectar una tendència al refús i menysteniment de les normes de la llengua de cultura o el seu relaxament, entre els lingüistes, els estudiants i els ensenyants de secundària alemanys.

Aquesta tendència, que no és, doncs, exclusiva de les comunitats lingüístiques minoritzades, parteix d'un error de principi que tendeix a considerar la llengua estàndard únicament com un entre molts dels dialectes o variants lingüístiques usades per la comunitat, i que per tant tindria el mateix dret que ells.

L'estàndard seria una variant més del diasistema lingüístic. Fins i tot per a alguns

sociolingüistes d'orientació descriptiva, les varietats lingüístiques, com la varietat estàndard, les varietats regionals, socials i funcionals, constituïrien dins d'una comunitat parlant un sistema d'elements no necessàriament depenents. És lògic que amb plantejaments com aquest —que no situen la llengua culta en un punt central de la xarxa d'intercanvis lingüístics— l'estàndard i la importància de la normativa siguin menystinguts. El menyspreu de la normativa implica la negació de la necessitat i la importància decisiva de la cultivació. En el camp polític-educatiu i en l'ensenyament de la llengua, acceptar que la llengua culta no ha de ser la norma amb què cal mesurar els objectius didàctics de l'ensenyament de la llengua conduiria al caos, al desprestigi de la llengua i de l'assignatura de llengua catalana, més encara si els estudiants s'adonen que les altres llengües que estudien sí que tenen un referent lingüístic normatiu i de llengua culta indiscutible.

A.I. Domasnev (1980) va observar que la llengua de cultura no és únicament la llengua de les classes mitjanes i superiors, —com es creia d'ençà de B. Bernstein, considerat encara una gran autoritat en algunes facultats catalanes— ni podia ser interpretada com una mena de dialecte social d'aquests segments socials. Per contra, la llengua culta seria, segons Damasnev, el producte suprem del desenvolupament lingüístic d'una nació. No podem sinó afegir-nos a la crida que fa R. Baum a la presa de consciència de la importància de la llengua de cultura, literària i escrita, com la que era dominant abans de la lingüística moderna. Caldria retornar a les posicions que consideraven el llenguatge com a determinant de la visió del món, raó per la qual la seva energia pedagògicopolítica es concentra en primer terme sobre la transmissió de la llengua de cultura, la qual, com a portadora en l'actualitat de la forma més desenvolupada del coneixement del món—, posseeix una òptima força emancipadora (S.Jäger, 1982)

(1) Article publicat a la revista «Escola Catalana», núm 275, desembre 1990

NOTES: 1.- Richard Baum, «Hochsprache Literatursprache - Materialien zur Charakteristik von Kultursprachen», 1987. Traducció castellana a Editorial Alfa, 1990. 2.- Ivan Tubau, «Paraula viva contra llengua normativa», editorial Laertes, Barcelona 1990. 3.- Poli Glot, «Aclariments i documents», «Antologia», núm. 9, Gener de 1948. 4.- Lluís V. Aracil, «El bilingüisme com a mite», 1966, text original en anglès. El podeu trobar traduït al català dins el llibre del mateix autor «Papers de Sociolingüística», ed. La Magrana, 1982. 5.- Jordi Solé i Camardons, «Verinosa Llengua, verinosa dominació», dins «El Món», agost 1986. 6.- Hugo Steger, «Soziolinguistik. Ansätze zur soziolinguistischen Theoriebildung», 1982. Citat

per R. Baum. 7.- A.I. Domaasnev, Zapadnogermaniskie, 'jazykovye bar'ery' (Aktual'nye problemy sociolingvistiki) 1980. Citat per R. Baum. 8.- Vegeu el llibre «Temps d'Educació, núm.2» Revista de la Divisió de Ciències de l'Educació, Universitat de Barcelona, 1989, que és una monografia sobre Basil Bernstein. 9.- Siegfried Jäger, «Der desolate Zustand der Sprachdidaktik als Ausdruck des desolaten Zustands der Sprachwissenschaft», 1982. Citat per R. Baum.